

Висновки. У нашому дослідженні ми науково обґрунтували, що традиція створення дідуха та побутові обряди українського народу, та народної педагогіки зокрема у протидії та подоланні голоду, як протоцілі сталого розвитку були і є актуальними та самозарадними. Перспективами подальших досліджень є необхідність розробити протоколів соціальної інтервенції та інструменти, які б враховували специфіку культури, сильних сторін громади та зосереджувалися на сім'ї, інших соціальних агентах та соціальних інституціях, як складових самозарадності та подолання голоду дітьми, студентами, родинами, громадами, життестійкості та щастя, а також пом'якшення негативних наслідків стресу сучасних умов життя суспільства та військового стану України. Підготовка освітніх програм для майбутніх психологів до соціально-педагогічного супроводу здобувачів другого рівня загальної середньої освіти обумовлена соціальним замовленням суспільства та загалом фахівців Психологічної служби освіти, які матимуть системні знання з технологій, методів, діагностик, матимуть практичний досвід імплементації та практики соціальної інтерв'язії в основу якої, було покладено підхід сталого забезпечення засобів до існування (Sustainable Livelihoods Approach), супервізії педагогічних працівників у роботі з родинами, професійної та особистісних підходів, компетенцій необхідних для здійснення такої роботи є актуальною і має місце більш детального дослідження. В майбутньому ми плануємо продовжити дослідження теми та вивчення більш детально ідентифікаторів та принципів ефективного соціально-педагогічного супроводу та навчання майбутніх фахівців Психологічної служби освіти України.

#### **Література:**

1. Барановська І.Г. Українські народні традиції як засіб виховання дітей дошкільного віку // Барановська І.Г., Мозгальова І.Г. // Наукові записки [Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка]. Сер.: Педагогічні науки. – Вип. 152. – РВВ КДПУ ім. В. Винниченка . 2017 – 222 с.
2. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник / Гончаренко С.У. – Київ : Либідь, 1997. – 376 с. ; Філософський енциклопедичний словник / Редкол.: В.І. Шинкарук та ін. ; Ін-т філософії ім. Г.С. Сковороди НАНУ. – К. : Абрис, 2002. – 742 с.
3. Загальношкільний хлібний дідух [Електронний ресурс]. - URL: [https://drive.google.com/file/d/1UZPrTcVrmmvMCiFe4TGM3OMPT\\_irLg4p/view?usp=sharing](https://drive.google.com/file/d/1UZPrTcVrmmvMCiFe4TGM3OMPT_irLg4p/view?usp=sharing)

#### **АНДРАГОГІЧНІ СТРАТЕГІЇ В СОЦІАЛЬНІЙ СФЕРІ З ПОКРАЩЕННЯ ЯКОСТІ ЖИТТЯ**

**Котломанітова Г.О.**

*Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка  
gala.slavuta@gmail.com*

**Актуальність.** В умовах російсько-української війни в нашому суспільстві гостро постали питання соціального добробуту, серед яких – бідність, голод, соціально-побутові проблеми, невлаштованість громадян, безробіття, десоціалізація тощо. Пошук шляхів виходу з кризи, покращення якості життя населення – нагальні завдання соціальної політики України. Система соціального захисту населення покликана зреалізовувати поставлені цілі сталого розвитку країни на місцях, у громадах. Водночас – вдаватися до ініціатив в тих напрямках, які б інтенсифікували процес подолання кризових явищ та сприяли його ефективності й результативності. Серед інших соціальна сфера обрала освітні ініціативи для дорослих громадян українського суспільства.

**Мета** нашої розвідки полягає у висвітленні андрагогічних стратегій досягнення цілей сталого розвитку в Україні, спрямованих на покращення якості життя громадян, зреалізованих у соціальній сфері.

**Методика й організація дослідження.** Для досягнення поставленої мети застосовано комплексний підхід пошуку й аналізу наукових джерел, фактичних матеріалів, експертних оцінок.

Аналіз наукових досліджень дозволив визначити, що наукові розвідки андрагогічної проблематики здійснені вітчизняними дослідниками: Архипова С., Десятов Т., Лук'янова Л., Пашко О., Сисоєва С., Тимчук Л. та ін. Зокрема, С. Архипова вдалася до детального аналізу соціально-педагогічних аспектів освіти різних категорій дорослих, таких як особи з інвалідністю, безробітні, для яких процеси навчання є життєво важливими й необхідними для успішної соціальної адаптації та інтеграції в соціум. Аніщенко О., Лук'янова Л., Прийма С. означили науково-практичні засади неформальної освіти дорослих в сучасному суспільстві. Водночас на сьогодні недостатньо досліджень стосовно освітньої діяльності й ініціатив інституцій соціального спрямування, галузі соціальної роботи.

**Результати дослідження.** Соціальна сфера в Україні представлена розгалуженою мережею закладів та установ, які здійснюють соціальний захист, підтримку, надають низку соціальних послуг для різних категорій осіб, зокрема тих, які перебувають у складних життєвих обставинах. Виокремлюють державні соціальні служби, які функціонують у громадах і зреалізовують соціальну політику на місцях, та недержавні – міжнародні місії, громадські, волонтерські організації, благодійні фонди тощо. Їхня діяльність має спільні цілі, однакові стратегії, зокрема стосовно покращення якості життя українців. Так, навесні 2024 р. Міністерством соціальної політики України було впроваджено комплексну соціальну послугу з формування життєстійкості, означено перелік територіальних громад, які братимуть участь у цьому проєкті [4]. Центри життєстійкості було сформовано на базі центрів соціального захисту, центрів надання соціальних послуг, а також благодійних установ, громадських організацій (до прикладу, Благодійний фонд «Карітас») в усіх регіонах України.

Наша держава доєдналася до Глобального договору ООН в Україні, яким декларовано 17 глобальних цілей сталого розвитку. Серед них виокремлюється «Якісна освіта», котра зокрема передбачає «забезпечення всеохопної і справедливої якісної освіти та заохочення можливості навчання впродовж усього життя для всіх». Передбачено до 2030 року істотно збільшити число молодих і дорослих людей, які володіють затребуваними навичками, у тому числі професійно-технічними, для працевлаштування, отримання гідної роботи та занять підприємницькою діяльністю [6].

Заклади й установи соціальної сфери наразі вдаються до низки освітніх проєктів й ініціатив, спрямованих на формування знань, практичних умінь і навичок, soft і hard skills. Об'єктами є не тільки діти, молодь, а й дорослі громадяни, люди похилого віку. Задля покращення якості життя, соціальної адаптації, інтеграції, упередження бідності, невлаштованості, соціальної ізоляції обрано принцип «Допомога задля допомоги собі». Насправді, отримання життєво важливих знань і практичних навичок сприяє саморозвитку, самоствердженню особистості, пристосованості до соціальних викликів у галузі працевлаштування, адаптації до нових соціально-економічних і виробничих умов, соціальної активності й набуття досвіду. На думку вітчизняних дослідників, у контексті реалій сьогодення вагомими є проблеми особистісного й професійного розвитку молоді й дорослих, їх здоров'я й ефективної життєдіяльності [1].

Андрагогічні стратегії у соціальній сфері (від «андрагогіка» – освіта дорослих) передовсім базуються на впровадженні неформальної освіти, котра сьогодні є освітнім трендом в розвинених країнах світу, й Україні також. Неформальна освіта є «визначальним фактором щодо зайнятості й соціального забезпечення, економічного зростання і конкурентоспроможності населення й держави, що засвідчує відсутність

обмеження її виключно сферою освіти» [1]. Варто виокремити за змістом професійно орієнтовану освіту та соціальну, громадянську освіту дорослих. Перша включає підготовку й перепідготовку, формування соціально-економічної поведінки, важливих загальних або/та спеціальних професійних навичок, необхідних особистості для професійної самореалізації, конкурентноспроможності на ринку праці, уникнення ризиків професійного вигорання тощо. Наразі для категорії внутрішньо переміщених осіб пропонуються різноманітні курси, школи, тренінги, майстер-класи, зорієнтовані на професійний розвиток, започаткування власної справи, ведення бізнесу. До прикладу, у багатьох містах запроваджено проєкт з безоплатної підготовки водійок вантажівок, водійок тролейбусів. У Глобинській громаді Полтавщини проведено навчальні курси «Основи сучасної флористики+фудфлористика» для жінок уразливих категорій. Ця ініціатива спрямована на надання можливостей для професійного розвитку та самореалізації жінкам, які опинилися в складних життєвих обставинах. Упродовж навчання учасниці курсів оволоділи навичками створення флористичних композицій, букетів, аранжувань та композицій із продуктів, фруктів, цукерок. Освітній проєкт «WE АСТ II: Діємо задля жінок та їхніх можливостей» реалізується Фондом Народонаселення ООН в Україні - UNFPA Ukraine за фінансової підтримки Європейського Союзу European Union in Ukraine, у партнерстві з громадською організацією «Інноваційні соціальні рішення» [2]. Навчання жінок та чоловіків, які прагнуть розпочати або ж відновити власну справу, здійснює ГО «Світло надії» у рамках проєкту «Підтримка соціального і фінансового відновлення постраждалих від війни громад Полтавщини» [3].

Інша андрагогічна стратегія у соціальній сфері – спрямована на формування життєво важливих знань, умінь і навичок, формування й розвиток лідерських навичок, фінансової, медіа-, комп'ютерної грамотності тощо. Нею охоплені вікові категорії молоді, дорослих, людей поважного віку в громадах. Водночас просвітницькі, профілактично-інформаційні активності характерні для діяльності центрів соціальних служб з окремими соціальними категоріями населення. Навчальна діяльність зумовлена специфікою навчальної цільової групи, яка означена спільними соціально-демографічними характеристиками. Так, при центрах соціального захисту, соціальних послуг діють Університети третього віку, відвідувачами яких є люди пізньої дорослості. За змістом освіта вирізняється оздоровчим, культурно-мистецьким, краєзнавчим, лінгвістичним, інформаційно-комунікаційним наповненням. Люди похилого віку не тільки отримують корисні знання, задовольняють власні освітні потреби, процес навчання для них – це ще спосіб подолання соціальної ізоляції, можливість соціальної інклюзії, самоствердження, само- і взаємодопомоги. Різні заклади соціальної сфери пропонують інформаційні активності про послугу сімейного патронату, здійснюють підготовку кандидатів у прийомні батьки, проводять просвітницькі заняття щодо гендерної рівності, протидії торгівлі людьми, профілактики насильства тощо. Молодіжні центри активують сучасну молодь, пропонуючи участь у Школах /Академіях лідерства, волонтерства, проводять безліч освітніх заходів, націлених на розвиток і саморозвиток молодого покоління [5].

Установи соціальної сфери в умовах війни реагують на освітні потреби й запити суспільства. Так, ними зреалізовується Всеукраїнська програма ментального здоров'я «Ти як?» серед населення. Затребуваними є консультативно-просвітницька діяльність Центрів правничої допомоги, первинної правової допомоги, Центрів зайнятості. На базі Центрів життєстійкості, з ініціативи громадських організацій соціального спрямування проводяться численні інформаційні акції, соціально-психологічні тренінги, лекторії, майстерки тощо, які допомагають покращити, нормалізувати психоемоційний стан, дізнатися, як вирішувати життєві проблеми, підтримувати гармонію й оптимізм та ін.

**Висновки.** Сьогодні різні заклади й установи соціальної сфери, реагуючи на численні соціальні виклики, запроваджують освітні, андрагогічні стратегії допомоги й підтримки населення, спрямовані на покращення якості життя різних соціовікових

категорій, першочергово – уразливих. Обрані різноманітні форми й засоби неформальної освіти дорослих, серед яких найбільш поширеними й ефективними є освітні проекти, тренінги, вебінари, інформаційно-просвітницькі активності тощо. Їхня змістова спрямованість відповідає вимогам часу, вирішенню першочергових завдань із формування життєстійкості, забезпечення соціальної інклюзії, розвитку самостійності в подоланні життєвих перешкод, самоствердженні й самореалізації особистості. Пошук і реалізація освітніх ініціатив в аспекті досягнень цілей сталого розвитку України лишається нагальною в системі соціального захисту населення, передбачає оперативне реагування на перманентні виклики й проблеми українського суспільства.

#### **Література:**

1. Аніщенко О., Лук'янова Л., Прийма С. Неформальна освіта дорослих – освітній тренд XXI століття. *Рідна школа*. 2017. №11-12. URL: <http://surl.li/zlpbeh>
2. Глобинська територіальна громада. [https://t.me/gl\\_gromada/5241](https://t.me/gl_gromada/5241)
3. Допомагаємо тим, хто цього потребує. БО «Світло надії». URL: <http://surl.li/nqoswu>
4. Наказ Міністерства соціальної політики України №232-Н від 07.05.2024. URL: [https://www.msp.gov.ua/files/norm\\_baza/2024/232.pdf](https://www.msp.gov.ua/files/norm_baza/2024/232.pdf)
5. Українська академія лідерства/ URL: <https://ual.ua>.
6. 17 Цілей сталого розвитку «Порядку денного 2030» ООН/ URL: <https://globalcompact.org.ua/tsili-stijkogo-rozvytku/>

### **ФОРМУВАННЯ В УЧНІВ 5–9 КЛАСІВ РОЗУМІННЯ СТРАТЕГІЇ ПОДОЛАННЯ БІДНОСТІ У ПРОЦЕСІ ПРЕДМЕТНОГО ШКІЛЬНОГО НАВЧАННЯ**

**Недоступ Г. Г., Цина В. І.**

*Полтавський національний педагогічний університет  
імені В. Г. Короленка  
ajut1959@gmail.com*

Як зазначається Стратегією подолання бідності [3], рівень бідності в українських сім'ях з дітьми становить 29,3 відсотка, у багатодітних сім'ях -- 50,8 відсотка, у сім'ях, де є діти та непрацюючі дорослі особи, -- 36 відсотків. Діти опиняються в бідності частіше за дорослих людей. Під бідністю розуміють не тільки нестачу грошових коштів, а й відсутність можливостей щодо їхнього соціального, фізичного чи когнітивного розвитку. Малозабезпечені сім'ї мають менші можливості для надання дітям якісної освіти з подальшим працевлаштуванням на роботу гідною оплатою для подолання бідності [1].

Існуючі виклики для дітей України, які стикаються з таким негативним явищем як бідність, обумовлюють необхідність поступово сталого зменшення її рівня, обумовлюючи благополуччя наступних поколінь в омріяному нами світі для наших дітей.

Подолання бідності у всіх формах залишається одним з найбільших викликів, що стоять перед суспільством, особливо в період військової агресії та у післявоєнний період. Заклади загальної середньої освіти докладають значних зусиль для забезпечення доступності освітніх послуг для всіх здобувачів освіти, незважаючи на їх матеріальне становище. Значна увага приділяється наданню освітніх послуг дітям військовослужбовцям. Освітні заклади опікуються питаннями підтримки талановитих та наполегливих у навчанні учнів. Зокрема, обдарованій учням призначаються стипендії Полтавської міської ради, іменні стипендії культурних, мистецьких та благодійних фондів.